

Διαδικτυακά φιλοσοφικά εργαστήρια για την αρχαία ελληνική και κινεζική φιλοσοφία

Η κλασική ελληνική φιλοσοφία, σε αντίθεση με την αρχαία κινεζική φιλοσοφία, διδάσκεται σε κάθε φιλοσοφικό τμήμα των Πανεπιστημίων της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Τουλάχιστον ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης ανήκουν αδιαμφισβήτητα και αδιάσπαστα στον 'κανόνα' των φιλοσοφικών σπουδών. Πώς όμως διαμορφώθηκε αυτός ο κανόνας και πώς επηρέασε το τι λογίζεται ως «φιλοσοφία» εντός της αρχαίας ελληνικής σκέψης; Η οριοθέτηση και η επανεκκίνηση του φιλοσοφικού στοχασμού, τις οποίες προκάλεσε η κριτική φιλοσοφία του Ιμμάνουελ Καντ, έφερε μαζί της και τον διαχωρισμό της φιλοσοφίας από την ιστορία της: η ιστορία της φιλοσοφίας σταδιακά αυτονομήθηκε ως χωριστό επιστημονικό αντικείμενο. Ενώ σε προηγούμενες «μη-επιστημονικές» ευρωπαϊκές ιστορίες της φιλοσοφίας, η απαρχή της φιλοσοφικής σκέψης εντοπίζεται ομόφωνα εκτός του ελληνικού κόσμου, και χωριστές ενότητες αφιερώνονται, μεταξύ άλλων, στη φιλοσοφία των Ινδών και των Κινέζων, στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα Γερμανοί ακαδημαϊκοί ιστορικοί της φιλοσοφίας, όπως ο Dietrich Tiedemann και ο Wilhelm Gottlieb Tennemann, εξοβέλισαν την «ανατολική» (morgenländisch, orientalisch) 'προ-φιλοσοφική' σκέψη από την ιστορία της φιλοσοφίας, την οποία αποτιμούσαν πλέον ως γνήσιο γέννημα του ελληνικού πολιτισμού. Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, δεν απομόνωσε απλώς την αρχαία ελληνική φιλοσοφία ως ένα, παρότι το πρώτο, από τα επεισόδια της ιστορίας της κατά βάση πεπλανημένης φιλοσοφικής σκέψης μέχρι την εποχή του Καντ, αλλά συντέλεσε επίσης στην παραμέληση, αν όχι στην «εκκαθάριση», βασικών συνιστωσών της σκέψης των ελλήνων φιλοσόφων, προκειμένου αυτή να λογίζεται ως αμιγώς «φιλοσοφική».

Τα διαδικτυακά φιλοσοφικά εργαστήρια για την αρχαία ελληνική και κινεζική φιλοσοφία, των οποίων την επιστημονική ευθύνη έχει ο Αναπληρωτής καθηγητής Παντελής Γκολίτσης, τελούν υπό την αιγίδα του *Εργαστηρίου Φιλοσοφίας: Κείμενα και Ερμηνείες* του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και εντάσσονται στο χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ έργο «Δράσεις του ΑΠΘ για την προώθηση της μελέτης της αρχαίας ελληνικής και της αρχαίας κινεζικής φιλοσοφίας». Επιχειρούν να επανεξετάσουν τον φιλοσοφικό κανόνα και τη διαμόρφωσή του και περιλαμβάνουν δύο θεματικές:

(α) Τι είναι η ελληνική φιλοσοφία και πώς καθορίζεται το εύρος της;

Ο φιλοσοφικός κανόνας, όπως διαμορφώθηκε κατά τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα, εστιάζει κυρίως στη γνωσιοθεωρία και στην οντολογία των αρχαίων Ελλήνων. Εντούτοις, γνωρίζουμε πλέον καλά ότι ένας από τους θεμελιώδεις άξονες της αρχαίας ελληνικής αλλά και της ρωμαϊκής φιλοσοφίας είναι η διερεύνηση για το τι είναι μια καλή ζωή για τον άνθρωπο και η συναφής με αυτή σύλληψη της φιλοσοφίας ως 'τέχνης του βίου'. Η διερεύνηση αυτή υπήρξε επίσης βασικό μέλημα της κλασικής κινεζικής σκέψης (551-221 π.Χ.). Το εργαστήριο ενδιαφέρεται να

74711 - Δράσεις του ΑΠΘ για την προώθηση της μελέτης της αρχαίας ελληνικής και της αρχαίας κινεζικής φιλοσοφίας

δεν την ελληνική φιλοσοφία ένδοθεν, δηλαδή από τη σκοπιά των ίδιων των αρχαίων φιλοσόφων και ερήμην του φιλοσοφικού κανόνα. Εξετάζει το εύρος της θεωρητικής και της πρακτικής φιλοσοφίας στον αρχαίο ελληνικό στοχασμό, καθώς και τη σχέση μεταξύ τους, και ενδιαφέρεται για τη χρήση του όρου φιλοσοφία από μη «φιλοσόφους» (π.χ. Ισοκράτης, Ξενοφών, Θουκυδίδης), καθώς και για την οριοθέτηση της φιλοσοφίας εν σχέσει προς τη σκέψη των «σοφών», όπως ο Σόλων, ώστε να ενεργοποιηθεί η δυνατότητα αλληλοπροσδιορισμού της αρχαίας ελληνικής και της αρχαίας κινεζικής σκέψης. Είναι μάλλον αδιαμφισβήτητο ότι ο Σόλων και ο Ξενοφών, π.χ., θα αναγνωρίζονταν από τον Κομφούκιο, τον Μένκιο και άλλους κινέζους στοχαστές ως ομότεχνοι τους.

(β) Η δυτική πρόσληψη της αρχαίας κινεζικής φιλοσοφίας από τον 17ο έως τον 20ο αιώνα.

Η κινεζική φιλοσοφία διαμεσολαβείται για πρώτη φορά με συστηματικό τρόπο στην ευρωπαϊκή σκέψη με το έργο *Confucius Sinarum Philosophus* (1687), το οποίο εκπόνησαν Ιησουίτες ιεραπόστολοι στην Κίνα. Δρώντας εντός αυτής της παράδοσης, ο Leibniz αναγνώρισε τον Κομφούκιο ως ομότεχνό του και δεν δίστασε να παραδεχθεί την ανωτερότητα των Κινέζων σε θέματα πρακτικής φιλοσοφίας, ενώ φιλόσοφοι όπως ο Pierre Bayle και ο Nicolas Malebranche ανίχνευαν στη σκέψη του κινέζου φιλοσόφου τον πανθεϊσμό του Σπινόζα. Οι θεολόγοι του Πανεπιστημίου της Ιέννας υποχρέωσαν τον Christian Wolff να παραιτηθεί από την έδρα της φιλοσοφίας μετά τον *Λόγο για την πρακτική φιλοσοφία των Κινέζων*, στον οποίο ο τελευταίος παραλλήλιζε τον Κομφούκιο με τον Ιησού, ενώ πολύ αργότερα ο Karl Jaspers συγκρίνει τον Κομφούκιο με τον Σωκράτη. Ωστόσο, η κινεζική σκέψη αποτιμάται κυρίως ως κατώτερη της ευρωπαϊκής και, εντέλει, ως μη φιλοσοφική από το τέλος του 18ου αιώνα και μετά. Ο Peter Park (2013) και άλλοι σύγχρονοι ιστορικοί της «παγκόσμιας φιλοσοφίας» (world philosophy) έχουν υποστηρίξει ότι αυτή η «στροφή» σε σχέση με την κινεζική φιλοσοφία συντελέστηκε επί τη βάση (ψευδο-)επιστημονικών φυλετικών κριτηρίων κυρίως από τον Immanuel Kant και τον Christoph Meiners και, στη συνέχεια, από τον G. W. F. Hegel. Το εργαστήριο ενδιαφέρεται να γνωρίσει πώς η κινεζική φιλοσοφία εξέπεσε του φιλοσοφικού κανόνα κατά την περίοδο συγκρότησης της επιστημονικής ιστορίας της φιλοσοφίας από το τέλος του 18ου αιώνα και μετά. Εξετάζει επίσης τόσο την αρνητική αποτίμηση της κινεζικής φιλοσοφίας από φιλοσόφους οι οποίοι, παρότι υπήρξαν πολέμιοι της ιδέας μιας μη δυτικής φιλοσοφίας, δεν την αγνόησαν, όπως ο Edmund Husserl και ο Martin Heidegger, όσο και τη θετική οικειώσή της από φιλοσόφους όπως ο Wilhelm Dilthey, ο Martin Buber και ο Georg Misch. Ανιχνεύει, τέλος, την παρουσία της κινεζικής σκέψης στη νεοελληνική φιλοσοφία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- 1 **Γιώργος Στείρης:** Το ειδολογικό εύρος και η ιστορική εξέλιξη της κινεζικής φιλοσοφίας (2/3).
- 2 **Παντελής Γκολίτσης:** Ιστορία της φιλοσοφίας και Ανατολικές φιλοσοφίες (23/3).
- 3 **Γιάννης Πίσσης:** «...το τερατώδες σύστημα του Λαοκιούν»: ο Καντ και οι ανατολικές φιλοσοφίες της ενότητας (20/4).
- 4 **Αντώνης Καλατζής:** «Morgenland»: η Κίνα στις εγγελιανές διαλέξεις για την παγκόσμια ιστορία (4/5).
- 5 **Δημήτρης Κόκορης:** Όψεις της πρόσληψης της αρχαίας κινεζικής φιλοσοφίας από τη νεοελληνική γραμματεία: η συμβολή του Νίκου Καζαντζάκη (25/5).
- 6 **Γκόλφω Μαγγίνη:** Η Ευρώπη, η Ασία, η οικουμένη στη φαινομενολογική φιλοσοφία του Edmund Husserl και του Jan Patočka: γύρω από τον "ευρωκεντρισμό" της φαινομενολογίας (15/6).
- 7 **Γιώργος Στείρης:** Η κινεζική φιλοσοφία στη σύγχρονη Ελλάδα (6/7).
- 8 **Σταύρος Κουλουμέντας:** Από τον *μύθο* στον *λόγο*; Επανεξετάζοντας τον *μεμιγμένον* Φερεκύδη (14/9)
- 9 **Μελίνα Ταμιωλάκη:** Η έννοια του φιλοσόφου και της φιλοσοφίας στον Ξενοφώντα (28/9)
- 10 **Χλόη Μπάλλα:** Σοφιστές, Ρητορική και Φιλοσοφία (19/10)
- 11 **Φιλήμων Παιονίδης:** Κινεζική φιλοσοφία και Malebranche (9/11)
- 12 **Παναγιώτης Θανασάς:** Ανατολική φιλοσοφία και Heidegger: Ασύμπτωτες διαδρομές (30/11)

Σύνδεσμος:

<https://authgr.zoom.us/j/98098709002>